

დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის აღება დამამძიმებელ გარემოებაში განზრახ მკვლელობის ხელშეშლილი მცდელობის დროს*

პროფესორი, სამართლის დოქ. *ვოლფგანგ მიტში*, პოტსდამის უნივერსიტეტი

I. შესავალი

ბუნებრივია, რომ ბერნდ ჰაინრიხის, როგორც სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილის სახელმძღვანელოს ავტორის, ყურადღების არეალში გამუდმებით ექცევა ხელშეშლილი მცდელობის საკითხი.¹ აქედან გამომდინარე, მისი ინტერესის ობიექტი შესაძლოა გახდეს თემა, რომელიც ხელშეშლილ მცდელობასა და დანაშაულის სპეციალურ შემადგენლობას (კერძოდ, მაკვალიფიცირებული ნიშნების შემცველი ქმედების შემადგენლობის განხორციელების მცდელობას) ერთმანეთთან აკავშირებს. განზრახ მკვლელობის (Totschlag, გერმანიის სისხლის სამართლის კოდექსის² 212-ე პარაგრაფი) მაკვალიფიცირებული შემადგენლობა, სისხლის სამართლის მეცნიერთა ცალსახა შეხედულებით, არის განზრახ მკვლელობა დამამძიმებელ გარემოებაში (Mord, გსსკ-ის 211-ე პარაგრაფი).³ შესაბამისად, ამ სტატიაში ყურადღება დაეთმობა მკვლელობის სწორედ ამ შემადგენლობას. სათანადო ინფორმაციასა და ანალიზზე დაყრდნობით შესაძლებელი გახდება ხელშეშლილი მცდელობის საკითხზე კონკრეტული დასკვნის, მათ შორის, ისეთი დანაშაულების მაკვალიფიცირებული შემადგენლობების მიმართ გამოტანა, როგორებიც არის, მაგალითად, როგორცაა ქურდობა ბინაში უკანონო შეღწევით (გსსკ-ის 242-ე პარაგრაფი, 244-ე პარაგრაფის პირველი აბზაცის მესამე ნომერი, 22-ე პარაგრაფი).

* სტატია გერმანულიდან თარგმნა ჟურნალის სამუშაო ჯგუფის წევრმა, აზა მორგოშიამ.

¹ Heinrich, Bernd, Strafrecht Allgemeiner Teil, 6. Aufl. 2019, Rn. 770 ff.

² შემდგომ შემოკლებულია როგორც გსსკ.

³ Eisele, Jörg/Heinrich, Bernd, Strafrecht Besonderer Teil, 2020, Rn. 6.

II. ხელშეშლილი მცდელობის შესახებ ზოგადი ანალიზი

1. ცნება

გსსკ არ იცნობს ტერმინს „ხელშეშლილი მცდელობა“.⁴ თუმცა, სასამართლო პრაქტიკასა და ლიტერატურაში ეს ცნება დიდი ხანია, დამკვიდრდა. სისხლის სამართლის სისტემაში მისი ადგილი დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის აღებასთან არის დაკავშირებული (გსსკ-ის 24-ე პარაგრაფი). ერთხმად გაზიარებული მოსაზრების თანახმად, მცდელობა იმ შემთხვევაში არის ხელშეშლილი, როდესაც დამნაშავე ფიქრობს (შესაძლოა, შეცდომით⁵), რომ მას განზრახული დანაშაულის დამთავრება აღარ შეუძლია.⁶ ხშირად ამ განმარტებაში, მათ შორის, ბერნდ ჰაინრიხთანაც,⁷ სიტყვა „დამთავრება“ შეცვლილია სიტყვით „შედეგი“.⁸ ეს გასაგებია, რადგან დანაშაულის ფაქტობრივად დაუმთავრებლობის უმნიშვნელოვანესი საფუძველი სწორედ დანაშაულის შემადგენლობით გათვალისწინებული შედეგის არარსებობაა.⁹ თუმცა ობიექტური შემადგენლობის ფრაგმენტულობამ, რომელიც დანაშა-

⁴ Kühl, Kristian, Strafrecht Allgemeiner Teil, 8. Aufl. 2017, § 16 Rn. 9.

⁵ Murmann, Uwe, in: Leipziger Kommentar zum StGB, Bd. 2, 13. Aufl. 2021, § 24 Rn. 79.

⁶ Hilgendorf, Eric/Valerius, Brian, Strafrecht Allgemeiner Teil, 2. Aufl. 2015, § 10 Rn. 72; Murmann, Uwe, in: Leipziger Kommentar zum, StGB, Bd. 2, 13. Aufl. 2021, § 24 Rn. 77; Zieschang, Frank, Strafrecht Allgemeiner Teil, 6. Aufl. 2020, Rn. 536.

⁷ Heinrich, Bernd, Strafrecht Allgemeiner Teil, 6. Aufl. 2019, Rn. 770.

⁸ Jäger, Christian, Examens-Repetitorium Strafrecht Allgemeiner Teil, 10. Aufl. 2021, Rn. 437; Wessels, Johannes/Beulke, Werner/Satzger, Helmut, Strafrecht Allgemeiner Teil, 51. Aufl. 2021, Rn. 1010.

⁹ Mitsch, Wolfgang, Strafrecht in der Examensklausur, 2022, § 6 Rn. 2.

ულის მცდელობას დანაშაულის დასრულებისგან განასხვავებს, შესაძლოა გავლენა იქონიოს დანაშაულის შემადგენლობის სხვა ნიშნებზედაც¹⁰, მაგალითად, დამნაშავესთვის დამახასიათებელი, კანონით გათვალისწინებული ისეთი ნიშნის არარსებობა, რომელიც გარანტიის ფუნქციას წარმოშობდა შერეული უმოქმედობის დელიქტებში (გსსკ-ის მე-13 პარაგრაფი).¹¹ ამ მცირე განმარტებას ქვემოთ კვლავ დაეთმობა ყურადღება. ზოგიერთი ავტორი ხელშეშლილ მცდელობას არსებითად ფართოდ განმარტავს: „მცდელობა ხელშეშლილია იმ შემთხვევაში, როდესაც დამნაშავე აცნობიერებს ან სულ მცირე, ვარაუდობს, რომ კონკრეტული დანაშაულის¹² ფარგლებში მისი მიზანი ან „ქმედების კონკრეტული მიზანი“ („konkrete Handlungsziel“)¹³ მიუღწეველი გახდა; დამნაშავე აცნობიერებს, რომ „მისი ქმედების სისხლისსამართლებრივად რელევანტური მიზანი ხელიდან გაშვებულია“¹⁴ ველარ მიიღწევა. ნებისმიერ შემთხვევაში, მიზანი შეიძლება ისეთი რამ იყოს, რაც დანაშაულის შემადგენელ ნიშნებს მიღმა არსებობს,¹⁵ მაგალითად, თაღლითობის დროს სასურველი მატერიალური სარგებლის მიღება¹⁶ ან ნებისმიერი დანაშაულის შემთხვევაში – დაზარალებულისთვის „ჭკუის სწავლება“.¹⁷ აღნიშნულ საკითხზე ქვემოთაც იქნება საუბარი.

¹⁰ ეს შესაძლოა ეხებოდეს მართლწინააღმდეგობის საკითხს, შდრ. *Mitsch, Wolfgang*, *Strafrecht in der Examenklausur*, § 6 Rn. 10.

¹¹ *Mitsch, Wolfgang*, in *Kindhäuser-Festschrift*, 2019, S. 293, 301.

¹² *Roxin, Claus*, *Strafrecht Allgemeiner Teil II*, 2003, § 30 Rn. 77.

¹³ *Freund, Georg/Rostalski, Frauke*, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 3. Aufl. 2019, § 9 Rn. 25; *Bosch, Nikolaus*, in *Schönke, Adolf/Schröder, Horst*, *StGB*, 30. Aufl. 2019, § 24 Rn. 9.

¹⁴ *Murmann, Uwe*, in: *Leipziger Kommentar zum StGB*, Bd. 2, 13. Aufl. 2021, § 24 Rn. 71.

¹⁵ ამის საპირისპიროდ, „ქმედების შემადგენლობის მიზანზე“ დაფუძნებული მოსაზრება იხ. *Murmann, Uwe*, in: *Leipziger Kommentar zum StGB*, Bd. 2, 13. Aufl. 2021, § 24 Rn. 79.

¹⁶ *Eisele, Jörg/Heinrich, Bernd*, *Strafrecht Besonderer Teil*, 2020, Rn. 1400.

¹⁷ BGHSt 39, 221 ff., ამ გადაწყვეტილების თანახმად, მკვლელობის მცდელობა ხელშეშლილად მიიჩნევა იმიტომ, რომ დამნაშავემ „ჭკუის სწავლების“ მიზანს მკვლელობის გარეშეც მიაღწია.

2. თავსებადობა გსსკ-ის 24-ე პარაგრაფთან

ის, თუ რა სახის სისხლისსამართლებრივი მნიშვნელობა აქვს „ხელშეშლილობის“ ფაქტობრივ ფენომენს, საკამათოა. სადავო საკითხი ეხება გაბატონებული მოსაზრებით დამკვიდრებულ მის დამოუკიდებელ დოგმატიკურ მნიშვნელობას, რომელიც დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის აღების გამომრიცხველი საფუძველია. უმეტესწილად მიიჩნევა, რომ ხელშეშლილი მცდელობის დროს თავიდანვე გამორიცხულია პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლება დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის აღების საფუძველზე.¹⁸ სხვა სიტყვებით, რომ ითქვას: გსსკ-ის 24-ე პარაგრაფის ფარგლები არ ვრცელდება ხელშეშლილ მცდელობაზე. დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის აღება გამოირიცხება არა იმიტომ, რომ გსსკ-ის 24-ე პარაგრაფის რომელიმე ნიშანი არ ვლინდება, არამედ იმიტომ, რომ გსსკ-ის 24-ე პარაგრაფის ფარგლები არ მოიცავს ხელშეშლილ მცდელობას (ხელშეშლილ მცდელობაზე ხელის აღების შეუძლებლობა¹⁹). მეთოდურად ეს გულისხმობს, რომ გსსკ-ის 24-ე პარაგრაფით გათვალისწინებულ საკანონმდებლო ნიშნებთან ხელშეშლილი მცდელობის სუბსუმცია ვერ მოხდება, რადგან თავიდანვე გასაგებია, რომ ეს ნორმა ვერ იქნება გამოყენებული. იმის დადგენა, ხელშეშლილია თუ არა მცდელობა, წინ უძღვის გსსკ-ის 24-ე პარაგრაფის შემოწმებას. ისეთ ნიშნებს, როგორებიც არის „დანაშაულებრივი ქმედების გაგრძელებაზე ხელის აღება“ ან „ნებაყოფლობითობა“, ნორმის პრაქტიკაში გამომყენებელი აფასებს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც წინასწარ დადგინდა, რომ მცდელობა ხელშეშლილი არ ყოფილა.²⁰ საპირისპირო მოსაზრების თანახმად, რომელსაც სტატიის

¹⁸ *Heinrich, Bernd*, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 6. Aufl. 2019, Rn. 775; *Hilgendorf, Eric/Valerius, Brian*, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 2. Aufl. 2015, § 10 Rn. 71; *Kühl, Kristian*, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 8. Aufl. 2017, § 16 Rn. 10; *Murmann, Uwe*, in: *Leipziger Kommentar zum StGB*, Bd. 2, 13. Aufl. 2021, § 24 Rn. 71.

¹⁹ *Freund, Georg/Rostalski, Frauke*, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 3. Aufl. 2019, § 9 Rn. 22; *Roxin, Claus*, *Strafrecht Allgemeiner Teil II*, 2003, § 30 Rn. 33 ff., განსაკუთრებით 77-ე და მომდევნო გვერდები: დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის აღების შეუძლებლობა.

²⁰ ფორმულირების შემოთავაზება იხ. *Eisele, Jörg/Heinrich, Bernd*, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 2. Auflage, 2020, Rn. 509.

ავტორიც იზიარებს,²¹ ხელშეშლილობის შემთხვევაშიც კი არსებობს მცდელობა, რომელსაც დამნაშავის ქმედებები შესაძლოა იმგვარად დაუკავშირდეს, რომ საბოლოოდ დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის აღებად შეფასდეს;²² მაგალითად, შესაძლოა, დანაშაულებრივი ქმედების შეწყვეტა უმოქმედობაში (მოქმედების არ გაგრძელებაში) გამოიხატოს და შეფასდეს, როგორც დაუმთავრებელ მცდელობაზე²³ ნებაყოფლობით ხელის აღება. მას აქვს თუ არა ეს თვისება და შეუძლია თუ არა სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის გამორიცხვა, დამოკიდებულია გსსკ-ის 24-ე პარაგრაფის პირველი აბზაცის პირველი წინადადების პირველი ვარიანტით გათვალისწინებული ნიშნების განხორციელებაზე, რაც აუცილებლად უნდა დადასტურდეს.²⁴ ისეთი სათანადო სამართლებრივი მოწესრიგების არსებობის გარეშე (მაგალითად, გსსკ-ის 24-ე პარაგრაფის პირველი აბზაცის შემდეგნაირად განვრცობა: „მანამ, სანამ მცდელობა ხელშეშლილი არ არის, დანაშაულის მცდელობისთვის არ დაისჯება ის, ვინც [...]“), რომელიც დაადგენდა, რომ ხელშეშლილი მცდელობა იმთავითვე გამოირიცხება გსსკ-ის 24-ე პარაგრაფით მოცული სფეროსგან, ზემოხსენებული მეთოდი უალტერნატივოა.

III. დამამძიმებელ გარემოებაში მკვლელობის ხელშეშლილი მცდელობა

1. ცნება

ზემოთქმულიდან გამომდინარე, დამამძიმებელ გარემოებაში მკვლელობის ხელშეშლილი მცდელობა არის ისეთი დაუმთავრებელი დანაშაული, როდესაც „ნებაყოფლობით ხელის აღების ჰორიზონტის“²⁵ სტადიაზე მყოფი დამნაშავე მიიჩნევს, რომ მას

აღარ შეუძლია, დამამძიმებელ გარემოებაში მკვლელობის შემადგენლობა სრულად განახორციელოს. გაბატონებული მოსაზრების თანახმად, მაკვალიფიცირებელ გარემოებაში მკვლელობის ამგვარ მცდელობაზე დამნაშავე ვეღარ აიღებს ხელს იმგვარად, რომ ამას მისი პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლება მოჰყვეს, რადგან გსსკ-ის 24-ე პარაგრაფი არ ვრცელდება ხელშეშლილ მცდელობაზე. სანინააღმდეგო მოსაზრებაც ამგვარი დასკვნის გაკეთებას იწვევს, სადაც მხოლოდ დასაბუთება არის სხვაგვარი (მაგალითად, დანაშაულზე ხელის აღება არ ყოფილა ნებაყოფლობითი).²⁶ თუმცა, საკითხავია, ასეთი დასკვნა ნებისმიერ შემთხვევაში სწორია თუ არა. განზრახ მკვლელობის ხელშეშლილი მცდელობის გამოვლინების სხვადასხვა ფორმა არსებობს, რომლებიც ერთმანეთისგან განსხვავებულ შეფასებებს საჭიროებს (იხ. ქვემოთ, მე-2 ქვეთავი). განსხვავდებიან სავარაუდოდ სასამართლოს დაწყვეტილებებიც (იხ. ქვემოთ, მე-3 ქვეთავი).

2. გამოვლინების ფორმები

ა) ხელშეშლილი მცდელობა დანაშაულის ძირითადი შემადგენლობის საფეხურზე

დამამძიმებელ გარემოებაში მკვლელობის მცდელობა ხელშეშლილია იმ შემთხვევაში, როდესაც დამნაშავე მიიჩნევს, რომ ვეღარ შეძლებს მარტივი მკვლელობის (გსსკ-ის 212-ე პარაგრაფი) შემადგენლობის განხორციელებას. ეს არის შემთხვევა, როდესაც მკვლელობის შემადგენლობით გათვალისწინებული შედეგის მიღწევა შეუძლებელია და დამნაშავემ იცის ამის შესახებ ან დამნაშავე შეცდომით აღიქვამს დანაშაულის დამთავრების ფაქტობრივად არარსებულ შეუძლებლობას. ხელშეშლილი მცდელობის მაგალითია დამნაშავის მიერ იარაღიდან ბოლო ტყვიის გასროლა, რომელიც მსხვერპლს სცდება. მკვლელობის ხელშეშლილი მცდელობა იმავდროულად არის დამამძიმებელ გარემოებაში მკვლელობის ხელშეშლილი მცდელობა. დამნაშავეს როდესაც განზრახული აქვს, კონკრეტული ადამიანის ვერაგულად (heimtückisch) მოკვლა და დანაშაულის მცდელობის ეტაპზე შეიტყობს, რომ ეს ადამიანი უკვე გარდაიცვალა, ხელშეშლი-

²¹ *Baumann, Jürgen/Weber, Ulrich/Mitsch, Wolfgang/Eiselle, Jörg*, Strafrecht Allgemeiner Teil, 13. Aufl. 2021, § 23 Rn. 18.

²² *Maurach, Reinhart/Gössel, Karl Heinz/Zipf, Heinz*, Strafrecht Allgemeiner Teil 2, 8. Aufl. 2014, § 41 Rn. 58 ff.

²³ იხ. *Heinrich, Bernd*, Strafrecht Allgemeiner Teil, 6. Aufl. 2019, Rn. 780.

²⁴ *Frister, Helmut*, Strafrecht Allgemeiner Teil, 9. Aufl. 2020, 24/20.

²⁵ იხ. *Heinrich, Bernd*, Strafrecht Allgemeiner Teil, 6. Aufl. 2019, Rn. 824.

²⁶ *Heinrich, Bernd*, Strafrecht Allgemeiner Teil, 6. Aufl. 2019, Rn. 775.

ლად მიიჩნევა არა მხოლოდ მარტივი მკვლელობის მცდელობა (გსსკ-ის 212-ე და 22-ე პარაგრაფები), არამედ ასევე მკვლელობის მცდელობა დამამძიმებელ გარემოებაში (გსსკ-ის 211-ე და 22-ე პარაგრაფები).

უდავოა, რომ მცდელობა არ არის ხელშეშლილი, როდესაც დამნაშავეს პირველი წარუმატებელი თავდასხმის შემდეგ „კაპარჭი კვლავ დარჩება ისრები“, კერძოდ, განზრახული შედეგის მიღწევა ქმედების განმეორებით კვლავ შეუძლია.²⁷ თუ „ერთიანი შეფასების თეორიის“ (“Gesamtbetrachtungslehre”)²⁸ ამგვარი მიდგომის მართებულობა აღიარებულია, ხელშეშლილ მცდელობად არ ჩაითვლება ისეთი შემთხვევა, როდესაც მსხვერპლი მასზე დანიტ განხორციელებულ თავდასხმას წარმატებით აიცილებს თავიდან, თუმცა დამნაშავეს კვლავ რჩება შესაძლებლობა, გაიმეოროს თავდასხმა.²⁹ ამასთანავე, მცდელობა ვერ ჩაითვლება ხელშეშლილად იმ შემთხვევაშიც, როდესაც დამნაშავე ხელიდან გაუშვებს მსხვერპლს, თუმცა რჩება შესაძლებლობა, მოკლას სხვა: T იარაღიდან ესვრის A-ს, თუმცა ააცილებს და A გაქცევას მოახერხებს. B იქვე იმყოფება და T-ს შეუძლია იარაღიდან მას ესროლოს, მაგრამ თავს შეიკავებს. A-ს მკვლელობის მცდელობა ხელშეშლილია, თუმცა, დანაშაულის შემადგენლობის განხორციელება B-ს მოკვლით შესაძლებელია. T-ს თავიდანვე რომ ჰქონოდა განზრახული, მოეკლა მხოლოდ A და სხვა არავინ, B-ს წარმატებული მკვლელობის შესაძლებლობა არაფერს შეცვლიდა და მისი ქმედება ხელშეშლილ მცდელობად შეფასდებოდა. თუმცა, თუ T-ს განზრახვა ნებისმიერი ადამიანის მოკვლა იქნებოდა, განსხვავებული განაჩენი დადგებოდა. ლიტერატურაში აღიარებულია, რომ „შეცდომა პიროვნებაში“ („error in persona“) ხელშეშლილი მცდელობის ერთ-ერთი გამოვლინებაა. ის ზემოხსენებული შემთხვევისგან იმით განსხვავდება, რომ დამნაშავეს პირველი ხელშეშლილი მცდელობის შემდეგაც შეუძლია მოკლას

ადამიანი: T იარაღიდან ესვრის X-ს, რომელიც შეცდომით ჰგონია, რომ მისი საშინელი მეგობარი Y-ია, რომლის მოკვლაც სურდა. ტყვია X-ს ასცდება, ხოლო T X-ის ნამდვილ ვინაობას გააცნობიერებს და, შესაბამისად, უარს იტყვის იარაღიდან ხელმეორედ ესროლოს მას. გაბატონებული მოსაზრების თანახმად, ამ შემთხვევაში სახეზეა დანაშაული, რომელმაც აზრი დაკარგა. ამიტომ დამნაშავის მცდელობა ხელშეშლილად უნდა ჩაითვალოს.³⁰

ბ) ხელშეშლილი მცდელობა დამამძიმებელი გარემოების საფეხურზე

ბ.ა) მკვლელობის დამამძიმებელი გარემოების განუხორციელებლობა

მაკვალიფიცირებელ გარემოებებში ჩადენილი დანაშაულის დასჯადობისთვის აუცილებელია, რომ ასეთი გარემოება ვლინდებოდეს, მაგალითად, დამამძიმებელ გარემოებაში ჩადენილი მკვლელობის შემთხვევაში; მკვლელობის ძირითად შემადგენლობასთან ერთად, მინიმუმ ერთი დამამძიმებელი გარემოება მაინც უნდა იკვეთებოდეს.³¹ შესაბამისად, ამგვარი დანაშაულის დაუმთავრებლობა იმაში გამოიხატება, რომ სულ მცირე დანაშაულის შემადგენლობის ერთი დამამძიმებელი გარემოებაც არ არის შესრულებული. სავსებით შესაძლებელია, ამგვარ შემთხვევას მარტივი შემადგენლობის დამთავრებული დანაშაული (მაგალითად, მარტივი მკვლელობა) ედოს საფუძვლად.³² დამამძიმებელ გარემოებაში მკვლელობის მცდელობის რეალური მაგალითები რთული საილუსტრაციოა, თუმცა ფანტაზიის მეშვეობით შესაძლებელია „სახელმძღვანელო შემთხვევის“ მოფიქრება: T-ს სურს, O მოკლას სისასტიკით. ამ მიზნით ის ჩაკეტავს მას სარდაფში, რათა O შიშშილითა და წყურვილით დაიღუპოს. ათი დღის შემდეგ O დაიღუპება. თუმცა აღმოჩნდება, რომ სინამდვილეში ის, T-გან შეუმჩნევლად, უგო-

²⁷ Heinrich, Bernd, Strafrecht Allgemeiner Teil, 6. Aufl. 2019, Rn. 818 ff.

²⁸ Heinrich, Bernd, Strafrecht Allgemeiner Teil, 6. Aufl. 2019, Rn. 821; Hilgendorf, Eric/Valerius, Brian, Strafrecht Allgemeiner Teil, 2. Aufl. 2015, § 10 Rn. 80; Murmann, Uwe, in: Leipziger Kommentar zum StGB, Bd. 2, 13. Aufl. 2021, § 24 Rn. 90.

²⁹ Heinrich, Bernd, Strafrecht Allgemeiner Teil, 6. Aufl. 2019, Rn. 778.

³⁰ Kühl, Kristian, Strafrecht Allgemeiner Teil, 8. Aufl. 2017, § 16 Rn. 15; Murmann, Uwe, in: Leipziger Kommentar zum StGB, Bd. 2, 13. Aufl. 2021, § 24 Rn. 125; კრიტიკული მოსაზრება იხ. Heinrich, Bernd, Strafrecht Allgemeiner Teil, 6. Aufl. 2019, Rn. 777; ამ შემთხვევაში „ნებაყოფლობითობის“, როგორც დანაშაულზე ხელის აღების ნიშნის, შესახებ მსჯელობა იხ. Mitsch, Wolfgang, Strafrecht in der Examensklausur, § 6 Rn. 53.

³¹ Eisele, Jörg/Heinrich, Bernd, Strafrecht Besonderer Teil, 2020, Rn. 26.

³² Schneider, Helmut, in: Münchener Kommentar zum StGB, Bd. 4, 4. Aufl. 2021, § 211 Rn. 278.

ნოდ იყო და არც შიმშილი უგრძნია და არც წყურვილი. ამგვარად, მისი გარდაცვალების პროცესი ობიექტურად სასტიკი არ ყოფილა.³³ მოცემულ შემთხვევაში ჯერ კიდევ ცოცხალი მსხვერპლი მესამე პირს რომ გაეთავისუფლებინა, დანაშაულის ძირითადი შემადგენლობა დაუმთავრებელი იქნებოდა, ხოლო დამამძიმებელი გარემოება – შეუსრულებელი. დამნაშავის მცდელობა ჯერ კიდევ ძირითადი დანაშაულის საფეხურზე იქნა ხელშეშლილი. საინტერესო იქნებოდა, რომ მსხვერპლი უშუალოდ დამნაშავეს გაეთავისუფლებინა: თუ დამნაშავე ჯერ კიდევ ცოცხალ მსხვერპლს გადაარჩენდა მას შემდეგ, რაც შეამჩნევდა მის უგონო მდგომარეობას და გააცნობიერებდა, რომ შიმშილის ან წყურვილის შედეგად სიკვდილის დადგომამდე მსხვერპლი ვერ გამოფხიზლდებოდა, მისი ქმედება მკვლელობის ძირითადი შემადგენლობის მცდელობის ეტაპზე ხელშეშლილად არ მიიჩნეოდა, დამამძიმებელი გარემოების ეტაპზე კი ხელშეშლილი იქნებოდა. ამ შემთხვევაში დამნაშავის გადმოსახედიდან, მკვლელობის ძირითადი შემადგენლობის ბოლომდე მიყვანა შესაძლებელი იყო, თუმცა დამამძიმებელი გარემოება არ ვლინდებოდა, რადგან სისასტიკე, როგორც მაკვალიფიცირებული გარემოება, უგონო მსხვერპლის მიმართ ვერ იქნებოდა გამოყენებული. ეს განსაკუთრებული შემთხვევა ქვემოთ განიხილება, დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის აღების საკითხზე მსჯელობისას (იხ. ქვემოთ, მე-3 თავის „ბ“ ქვეთავი).

გსსკ-ის 211-ე პარაგრაფის მეორე აბზაცით განსაზღვრულ („მეორე ჯგუფის“) მაკვალიფიცირებელ გარემოებებთან მიმართებით დამამძიმებელ გარემოებაში მკვლელობის ხელშეშლილი მცდელობა თეორიულად მისადაგებადია; მაგალითად, მკვლელობის მცდელობის ეტაპზე დამნაშავე შეიტყობს, რომ მისი მოლოდინისგან განსხვავებით, მსხვერპლი სულაც არ არის გულუბრყვილო (*arglos*).³⁴ შესაბამისად, ის მიიჩნევს, რომ შეუძლებელია, ბოლომდე მიიყვანოს ვერაგული მკვლელობა. ამის საპირისპიროდ, მკვლელობის მარტივი შემადგენლობის მცდელობა არ მიიჩნევა ხელშეშლილად. თუ დამნაშავეს სურს, ასაფეთქებელი ნივთიერება

გამოიყენოს ავტობუსში, მაგრამ დაადგენს, რომ, მისი მოლოდინისგან განსხვავებით, ტრანსპორტში მხოლოდ მძღოლია და იქ არცერთი მგზავრი არ იმყოფება, მიიჩნევა, რომ მკვლელობის მცდელობა ისეთი საშუალებით, რომელიც განზრახ უქმნის საფრთხეს სხვათა სიცოცხლეს, ხელშეშლილია.³⁵ თუმცა დამნაშავეს კვლავ რჩება შესაძლებლობა, დანაშაული მარტივი მკვლელობის სახით ბოლომდე მიიყვანოს.

სამსჯელოა, რამდენად დასაშვებია მკვლელობის მცდელობა ხელშეშლილი იყოს იმ შემთხვევაში, როდესაც საქმე მკვლელობის (გსსკ-ის 211-ე პარაგრაფი) პირველი და მესამე ჯგუფის დამამძიმებელ გარემოებებს ეხება; მაგალითად, შესაძლებელია, რომ დანაშაულის შემადგენლობის განხორციელების დროს დამნაშავეს ანგარება გაუქრეს, რადგან გააცნობიეროს, რომ გამდიდრების მიზანი მკვლელობის მეშვეობით უკვე ვეღარ მიიღწევა: მოკვლის განზრახვით ძმისშვილი სცემს მამაკაცს, რომელიც შეცდომით თავისი მდიდარი ბიძა ჰგონია, რათა, როგორც ერთადერთმა მემკვიდრემ, ბიძის სიკვდილის შემდეგ მისი ქონება მიისაკუთროს.³⁶ შესაძლოა, დამნაშავემ ანგარების მოტივი დაკარგოს, თუ შეამჩნევს, რომ კაცი, რომელსაც ის ურტყამს, ბიძამისი არ არის. მიუხედავად იმისა, რომ სასურველი სიკეთის ფაქტობრივად მიღწევა ობიექტური შემადგენლობის ნიშანს არ განეკუთვნება, მის განხორციელებაზე არის დამოკიდებული დამამძიმებელ გარემოებაში მკვლელობის ბოლომდე მიყვანა.³⁷ ნებისმიერ შემთხვევაში ანგარებით მოტივირებული მკვლელობა უფრო მეტს ნიშნავს, ვიდრე მკვლელობის აქტის თანმდევი მიზნის ან მოტივაციის არსებობა. ანგარება გულისხმობს დამნაშავის წარმოდგენას, რომ სასურველი მატერიალური სიკეთე მკვლელობის მეშვეობით არის მიღწევადი. თუ დამნაშავის გადმოსახედიდან, საშუალებასა და მიზანს შორის კავშირი დაიკარგა, მის წარმოდგენაში შეუძლებელი გახდება მკვლელობა ანგარების მოტივით. მკაცრად შეფასების შემთხვევაშიც კი, თუ, დანაშაულის ბოლომდე მიყვანის შეუძლებ-

³⁵ Eisele, Jörg/Heinrich, Bernd, *Strafrecht Besonderer Teil*, 2020, Rn. 59.

³⁶ Eisele, Jörg/Heinrich, Bernd, *Strafrecht Besonderer Teil*, 2020, Rn. 35.

³⁷ აგებულების სქემა შდრ. Eisele, Jörg/Heinrich, Bernd, *Strafrecht Besonderer Teil*, 2020, Rn. 26.

³³ Schneider, Helmut, in: *Münchener Kommentar zum StGB*, Bd. 4, 4. Aufl. 2021, § 211 Rn. 137.

³⁴ Eisele, Jörg/Heinrich, Bernd, *Strafrecht Besonderer Teil*, 2020, Rn. 43.

ლობის მიუხედავად, მცდელობა ხელშეშლილად არ მიიჩნევა, გაბატონებული მოსაზრება მას მაინც ხელშეშლილად შეაფასებს იმ საფუძვლით, რომ დანაშაულის ბოლომდე მიყვანამ აზრი დაკარგა.³⁸

მესამე ჯგუფში შემავალი, დამამძიმებელ გარემოებებში მკვლელობის მცდელობის მაგალითია შემდეგი შემთხვევა: დამნაშავეს სურს, მოკლას სავარაუდო მონმე ადრე ჩადენილი დანაშაულის დაფარვის მიზნით. განზრახვის სისრულეში მოყვანამდე ის აღმოაჩენს, რომ მისი წინარე ქმედება დანაშაული არ არის ან მისი მსხვერპლი სულაც არ არის დანაშაულის მონმე. ამ შემთხვევაშიც შესაძლებელია, რომ დამნაშავეს ქმედება ხელშეშლილ მცდელობად შეფასდეს, სულ მცირე, იმის გამო, რომ დანაშაულის ბოლომდე მიყვანამ, კერძოდ, მსხვერპლის მოკვლამ, აზრი დაკარგა.

ბ.ბ) მკვლელობა რამდენიმე დამამძიმებელი ნიშნით

დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის აღების პრობლემა არ იჩენს თავს ისეთ შემთხვევაში, როდესაც დამნაშავეს თავიდანვე სხვა მაკვალიფიცირებელი ნიშანიც ამოძრავებდა და, მისი გადმოსახედიდან, დანაშაულის განხორციელება ჯერაც შესაძლებელია; მაგალითად, თუ დამნაშავეს არა მხოლოდ ვერაგული მკვლელობა ჰქონდა მიზნად დასახული, არამედ ანგარებითაც ან სხვა ქვენა გრძნობითაც მოქმედებდა, მკვლელობის მცდელობა უპირობოდ ხელშეშლილად არ მიიჩნევა, თუ დამნაშავე მცდელობის ეტაპზევე გააცნობიერებს ან შეცდომით იფიქრებს, რომ ვერაგული მკვლელობა აღარ არის შესაძლებელი. იმ დრომდე, ვიდრე ანგარება ან სხვა მსგავსი ქვენა გრძნობა ვლინდება, შესაძლებელია, მკვლელობა დამამძიმებელ გარემოებებში ბოლომდე იქნეს მიყვანილი.

ბ.გ) დამამძიმებელი გარემოების ცვლილება

ერთიანი შეფასებისა და დამკვიდრებული შეხედულების თანახმად, პირველი თავდასხმის წარუმატებლობის მიუხედავად, მკვლელობის მცდელობა არ მიიჩნევა ხელშეშლილად, ვიდრე დამნაშავე (მართებულად ან მცდარად) ფიქრობს, რომ დანაშაულებრივი შედეგის მისაღწევად ვარგისი ქმედების განმეორების შესაძლებლობა აქვს („დრო-

ებით ხელშეშლილი მცდელობა“³⁹). ამ პროცესში გასათვალისწინებელია დანაშაულის ჩადენის საშუალებისა და მეთოდის ცვლილება.⁴⁰ თუ ბოლო ტყვიის აცილების შემდეგ დამნაშავეს შეუძლია, რომ მსხვერპლი დაახრჩოს ან მას ავტომობილით გადაუაროს, დამნაშავე არა ხელშეშლილი, არამედ ისეთი მცდელობის სტადიაზე იმყოფება, როდესაც დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის აღება ჯერ კიდევ შესაძლებელია.⁴¹ აქედან გამომდინარე, სამსჯელოა, შესაძლებელია თუ არა, ერთი დამამძიმებელი გარემოების განუხორციელებლობისთვის იმის შეპირისპირება, რომ დამნაშავე სხვა დამამძიმებელ გარემოებაში ჩაიდენს მკვლელობას; მაგალითად, დამნაშავე მას შემდეგ, რაც შეიტყობს, რომ მისი მსხვერპლი გულუბრყვილო არ არის და მის ვერაგულად მოკვლას ველარ შეძლებს, გადწყვეტს, რომ ის განსაკუთრებული სისასტიკით მოკლას. თუ დამნაშავე ამ გზით აირიდებს ხელშეშლილ მცდელობას და მოიპოვებს შესაძლებლობას, დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის აღების საფუძველზე გათავისუფლდეს პასუხისმგებლობისაგან, მას უნდა ურჩიონ, სისხლის სამართლის საქმეზე ის მაინც დაასაბუთოს, რომ ვიდრე ის დანაშაულის ბოლომდე მიყვანაზე ნებაყოფლობით და საბოლოოდ აიღებდა ხელს, მას მკვლელობის განსაკუთრებული სისასტიკით ჩადენის ალტერნატივა ჰქონდა. დამნაშავესთვის უფრო მარტივი იქნებოდა თავის დაცვა იმ დაშვებით (მართებული ან მცდარი დაშვებით), რომ მას მსხვერპლის ვერაგულად და სასტიკი მეთოდით მკვლელობა თავიდანვე ჰქონდა განზრახული. ასეთ შემთხვევაში დამამძიმებელ გარემოებებში მკვლელობის ხელშეშლილი მცდელობის საკითხი თავიდანვე არ დადგება დღის წესრიგში (იხილეთ ზემოთ, „ბ.ბ“ ქვეთავი).

გ) ექსკუსი: ხელშეშლილი მცდელობა სასჯელის შეფარდების ეტაპზე

განსხვავება დამამძიმებელ გარემოებაში ჩადენილ მკვლელობასა და მარტივი მკვლელობის მიმე შემთხვევას შორის (გსსკ-ის 212-ე პარაგრაფის

³⁸ *Murmann, Uwe*, in: Leipziger Kommentar zum StGB, Bd. 2, 13. Aufl. 2021, § 24 Rn. 122.

³⁹ *Murmann, Uwe*, JuS (Juristische Schulung) 2021, 3895 (387).

⁴⁰ *Heinrich, Bernd*, Strafrecht Allgemeiner Teil, 6. Aufl. 2019, Rn. 825.

⁴¹ სხვა მაგალითები იხ. *Murmann, Uwe*, in: Leipziger Kommentar zum StGB, Bd. 2, 13. Aufl. 2021, § 24 Rn. 112.

მეორე აბზაცი) შესაძლოა ძალიან მცირე იყოს. სასამართლო პრაქტიკაზე დაყრდნობით, სხვათა სიცოცხლისთვის საფრთხის შემქმნელი საშუალებით მკვლელობისა და „უბრალო მრავალგზისი მკვლელობის“ ერთმანეთისგან გამიჯვნისას შემთხვევის დაკვალიფიცირება, როგორც წესი, გსსკ-ის 212-ე აბზაცის მეორე ნაწილით ხდება;⁴² მაგალითად, დამნაშავემ განიზრახა ასაფეთქებელი მოწყობილობის გამოყენებით მოკლას 100 ადამიანი ან მოკლას 1 ადამიანი, მაგრამ, იმავდროულად, დანარჩენი 99 ადამიანის სიკვდილის შესაძლებლობასაც ითვალისწინებს. პირველი მაგალითია მარტივი მკვლელობა, ხოლო მეორე მაგალითია დამამძიმებელ გარემოებაში მკვლელობის შემადგენლობა. ასეთი მოსაზრება უდავოდ სუსტი არგუმენტია,⁴³ თუმცა ასეთ დანაშაულში მსჯავრდებულს ნებისმიერ შემთხვევაში, დამამძიმებელ გარემოებაში მკვლელობის მსგავსად, გსსკ-ის 212-ე პარაგრაფის მეორე აბზაცის შესაბამისად სასჯელის სახით უფადო თავისუფლების აღკვეთა უნდა შეეფარდოს.

„უბრალო მრავალგზისი მკვლელობის“ აღიარების საფუძველზე, რომელიც დამამძიმებელ გარემოებაში მკვლელობის „სხვათა სიცოცხლისთვის საფრთხის შექმნის“ კრიტერიუმს არ აკმაყოფილებს, „სასჯელის ეტაპზე ხელშეშლილი მცდელობა“ შესაძლოა შემდეგნაირად იყოს გაგებული: დამნაშავეს აქვს დანაშაულის ჩადენის განზრახვა დაახლოებით 70 მგზავრის მიმართ, რომლებიც, მისი აზრით, ავტობუსში იმყოფებიან. თუმცა ავტობუსის აფეთქების მცდელობის ეტაპზე დამნაშავე გაარკვევს, რომ, მძღოლის გარდა, ავტობუსში არავინ იმყოფება. დამნაშავეს რჩება შესაძლებლობა, ბოლომდე მიიყვანოს მარტივი მკვლელობა, მაგრამ მისი დანაშაული ვეღარ იქნება მკვლელობის მძიმე შემთხვევა, რომელიც გსსკ-ის 212-ე პარაგრაფის მეორე აბზაცის შესაბამისად სასჯელის სახით უფადო თავისუფლების აღკვეთას ითვალისწინებს. გსსკ-ის 212-ე პარაგრაფის მეორე აბზაცის დამაფუძნებელი ფაქტობრივი გარემოებები ამ შემთხვევაში არ არის დანაშაულის შემადგენლობისთვის მართებული. მათზე არ არის დამოკიდებული, დანაშაული არის თუ არა დამთავრებული

მკვლელობა. შესაბამისად, ის ფაქტი, რომ მკვლელობის ბოლომდე მიყვანა სასჯელის დამამძიმებელი გარემოებების ფარგლებში ვერ მოხერხდა, მცდელობას ხელშეშლილად ვერ გადააქცევს. ეს დასკვნა მართებული იქნება, ვიდრე ხელშეშლილი მცდელობის ცნება ვინც არ იქნება განმარტებული და ის მხოლოდ დანაშაულის შემადგენლობის ბოლომდე მიყვანის შეუძლებლობით არ შემოიფარგლება.

დ) დანაშაულის დამთავრება, შედეგი, მიზანი და არსი

ხელშეშლილი მცდელობის შეფასებები, როგორც ზემოთ აღინიშნა, სხვადასხვაგვარია. თუმცა ცნების განმარტება ემყარება საერთო საფუძველს, კერძოდ, დამნაშავის შეხედულებას, რამდენად შესაძლებლად მიიჩნევს ის სისხლისსამართლებრივად შესაფერისი შედეგის მიღწევას. ის, თუ როდის არის ეს შედეგი მიუღწეველი, განსხვავებულად აღინიშნება: დანაშაულის დამთავრება, შედეგის გამოწვევა, მიზნის მიღწევა. ამას ემატება ისიც, რომ ხელშეშლილი მცდელობის კლასიკურ მაგალითებთან ერთად, ამ ცნებაში მოიაზრება ისეთი შემთხვევებიც, როდესაც დანაშაულის ბოლომდე მიყვანა შესაძლებელია, თუმცა, დამნაშავის გადმოსახედიდან, ქმედების გაგრძელება აზრს კარგავს. დამამძიმებელი გარემოების შეუსრულებლობის გამო ხელშეშლილად გადაქცეული მკვლელობის მცდელობის კონტექსტში ამგვარი, ერთი შეხედვით არაარსებითი, ტერმინოლოგიური განსხვავებები სათანადოდ უნდა იქნეს შეფასებული. დამნაშავეს როდესაც შეუძლია მოკლას მსხვერპლი, მაგრამ არა დამამძიმებელ გარემოებაში, არაზუსტი იქნებოდა ასეთი შემთხვევა შეფასებულიყო, თითქოს დამნაშავეს შედეგის გამოწვევა ან მიზნის მიღწევა არ შეუძლია. ამის საპირისპიროდ, ცალსახად სწორი იქნებოდა შეფასება: შეუძლებელია მკვლელობის ჩადენა დამამძიმებელ გარემოებაში. აზრი აქვს თუ არა დანაშაულის გაგრძელებას, ამ საკითხთან დაკავშირებით შესაძლოა, საინტერესო იყოს საპირისპირო მიმართულებით განვითარებული მოსაზრებაც: მცდელობა ხელშეშლილია არა იმიტომ, რომ დანაშაულის ბოლომდე მიყვანის შესაძლებლობამ აზრი დაკარგა, არამედ, პირიქით, მცდელობა ხელშეშლილი არ არის იმიტომ, რომ დანაშაულის ძირითადი შემადგენლობის განხორციელება (მაკვალიფიცირებელი გარემოების არარსებობის მიუხე-

⁴² *Schneider, Helmut*, in: Münchener Kommentar zum StGB, Bd. 4, 4. Aufl. 2021, § 212 Rn. 113.

⁴³ *Mitsch, Wolfgang*, JA (Juristische Arbeitsblätter) 2021, 726 ff.

დავად) კვლავ გონივრულია. ამ საკითხს ქვემოთ დაეთმობა ყურადღება.

3. დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის აღება

გაბატონებული მოსაზრების თანახმად, დამამძიმებელ გარემოებაში მკვლელობაზე ნებაყოფლობით ხელის აღება შეუძლებელია იმ შემთხვევაში, როდესაც მისი მცდელობა ხელშეშლილია. ზემოთ იქნა აღნიშნული, რომ მცდელობის წარუმატებლობის (ხელშეშლილობის) საფუძველი შესაძლოა არსებობდეს როგორც ძირითადი დანაშაულის შემადგენლობის, მაგალითად, მარტივი მკვლელობის, საფეხურზე, ისე მისი დამამძიმებელი გარემოებების საფეხურზედაც. შესაბამისად, მცდელობის ეტაპზე ნებაყოფლობით ხელის აღების შესახებ მსჯელობა შეიძლება ორი მიმართულებით განვითარდეს.

ა) დანაშაულის ძირითადი შემადგენლობის ხელშეშლილი მცდელობა

იმ შემთხვევაში, როდესაც მცდელობა ხელშეშლილი ხდება იმ მიზეზით, რომელზედაც მკვლელობის ძირითადი შემადგენლობის (გსსკ-ის 212-ე პარაგრაფი) ბოლომდე მიყვანა არის დამოკიდებული, დამამძიმებელ გარემოებაში მკვლელობაზე ნებაყოფლობით ხელის აღების შესაძლებლობა გამოირიცხებულია; მაგალითად, თუ დამნაშავე მცდელობის ეტაპზე გააცნობიერებს, რომ მსხვერპლი თავდასხმამდე გარდაცვლილი იყო, დანაშაულის ბოლომდე მიყვანა შეუძლებელი იქნება. გსსკ-ის 24-ე პარაგრაფის პირველი აბზაცის მეორე წინადადების თანახმად, მცდელობის ეტაპზე სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა შესაძლოა გამოირიცხოს დამნაშავეს მიერ განუღმამა იმ მნიშვნელოვანმა ძალისხმევამაც, რომელიც შედეგის თავიდან აცილებისკენ არის მიმართული. თუმცა ამის წინაპირობა შემდეგი გარემოებაა: დამნაშავეს დანაშაულის ბოლომდე მიყვანა ჯერ კიდევ შესაძლებლად უნდა მიაჩნდეს. თუ დანაშაულის ადგილზე სხვა ადამიანიც იმყოფება, რომლის მოკვლა შეუძლია დამნაშავეს, ერთიანი შეფასების თეორიის შედეგად იკვეთება მოსაზრება, რომ ამ ადამიანის მოკვლაზე უარის თქმა უფარგის მცდელობაზე ხელის აღებად უნდა შეფასდეს, ვინაიდან მსხვერპლი უკვე გარდაცვლილი იყო. ეს მოსაზრება არ არის გასაზიარებელი, რადგან მესამე პირის მკვლელობის მცდელობა არა იგივე,

არამედ სხვა დანაშაული იქნებოდა. ის, თუ როგორ იმოქმედებს დამნაშავე მესამე პირის მიმართ, ვერანაირ ზეგავლენას ვერ მოახდენს პირველი მსხვერპლის მიმართ მის მიერ განხორციელებული ქმედების სისხლისსამართლებრივ შეფასებაზე. დამნაშავეს ორივე ადამიანი რომ მოეკლა, იარსებებდა ორი დამთავრებული მკვლელობა, რომლებიც ჯამში დანაშაულთა ერთობლიობას ქმნიან (გსსკ-ის 53-ე პარაგრაფი). პირველი მსხვერპლის განზრახ მკვლელობის შემდეგ დამნაშავეს მეორე ადამიანის მოკვლაზე რომ ნებაყოფლობით ხელი აელო და ამ ნაწილში გათავისუფლებულიყო სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისაგან, ამას მის მიერ განხორციელებული პირველი მკვლელობის მიმართ შემამსუბუქებელი ეფექტი ვერ ექნებოდა. აქ ცალსახად მნიშვნელოვანია ის გარემოებაც, რომ ეს დანაშაულები უზენაეს სამართლებრივ სიკეთეებს ეხება და დაზარალებულს (მკვლელობის შემთხვევაში, მის ნათესავებს) უფლება აქვთ, სისხლის სამართლის საქმეზე შეიტანონ საჩივარი (გერმანიის სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 395-ე პარაგრაფის პირველი აბზაცის მეორე პუნქტი და მეორე აბზაცის პირველი პუნქტი). საკითხი სხვისი ნივთის დაზიანებას რომ ეხებოდეს (გსსკ-ის 303-ე პარაგრაფი), შესაძლებელი იქნებოდა იმაზე მსჯელობა, პირველი ნივთის დაზიანების შემდეგ მეორე ნივთის დაზიანებაზე ხელის აღება მიიჩნეოდა თუ არა საბოლოოდ დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის აღებად: T ქვას ესვრის მაღაზიის ვიტრინას, მაგრამ ააცილებს. ცოტა ხანში ამ ვიტრინას სხვა ჩაამსხვრევს (რომელიც თანაამსრულებელი არ არის). T-ს შეუძლია, იქვე მდებარე მაღაზიის ვიტრინა ჩაამსხვრიოს, თუმცა უარს იტყვის ამ განზრახვაზე. ამ შემთხვევაში ორი საკითხი იკვეთება, რომელთა საბოლოოდ გადაჭრაც აქ ვერ მოხერხდება: ათავისუფლებს თუ არა მეორე მაღაზიის ვიტრინის ჩამსხვრევაზე უარის თქმა დამნაშავეს პირველი ვიტრინის ჩამსხვრევის მცდელობის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისაგან და დამოკიდებულია თუ არა ამ კითხვაზე დადებითი პასუხი იმ გარემოებაზე, საერთო მესაკუთრე ჰყავს თუ არა ორივე მაღაზიას. საერთო მესაკუთრის შემთხვევაში შესაძლებელი იქნებოდა დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის აღების „საერთო ზეგავლენაზე“ საუბარი. თუმცა მკვლელობის ან ჯანმრთელობის დაზიანების შემთხვევაში ამგვარი მსჯელობა ფაქტობრივად შეუძლებელია. ორ ადამიანზე რო-

დესაც არის საუბარი, საქმე ყოველთვის ორ სხვა-დასხვა სამართლებრივ სიკეთეს ეხება.

ბ) დამამძიმებელი გარემოების ხელშეშლილი მცდელობა

ეს სტატია დოგმატიკურ სიახლეს ეხება ისეთ შემთხვევათა კონტექსტში, როდესაც დამნაშავე მას შემდეგ აიღებს მკვლელობის მცდელობაზე ხელს, რაც, თუნდაც შეცდომით, იფიქრებს, რომ მიუხედავად მკვლელობის ძირითადი შემადგენლობის ბოლომდე მიყვანის შესაძლებლობისა, ველარ მოახერხებს დამამძიმებელი გარემოების განხორციელებას. ლიტერატურაში ამ საკითხთან დაკავშირებით არ არსებობს ამომწურავი და სისტემური განმარტებები. სტატიის თემატიკასთან ყველაზე მეტად დაკავშირებულია ლაიფციგის კომენტარიდან ორი მონაკვეთი: (1) დამნაშავეს განზრახული ჰქონდა, მსხვერპლი ფარულად, სანამლავის გამოყენებით მოეკლა, მაგრამ ის ამას ველარ შეძლებს. ამის სანაცვლოდ, მას შეუძლია მსხვერპლს დანით მიაყენოს ჭრილობა და ამგვარად გამოასაღმოს სიცოცხლეს.⁴⁴ (2) დამნაშავეს განზრახული აქვს ყაჩაღობა; ჯერ კიდევ მცდელობის ეტაპზე, ვიდრე ის ძალადობას უშუალოდ მიმართავდა, მსხვერპლმა გონება დაკარგა; შესაბამისად, მისი ნივთის მისაკუთრებისათვის ძალადობის გამოყენება დამნაშავეს აღარ დასჭირდა.⁴⁵ უვე მურმანი (*Uwe Murmann*) ორივე შემთხვევას (დამამძიმებელ გარემოებებში მკვლელობისა და ყაჩაღობის შემთხვევებს) ხელშეშლილ მცდელობად აფასებს. ყაჩაღობის მაგალითში ძალადობის გამოყენება სრულად უსარგებლო გახდა, სწორედ ამიტომ დანაშაულის შემადგენლობის განხორციელებაზე ნებაყოფლობით უარის თქმა შეუძლებელი იქნებოდა. იმის თაობაზე, რომ დანის გამოყენებით მკვლელობაზე ან სხვისი ნივთის მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრებაზე უარის თქმა შესაძლოა დანაშაულზე „ნაწილობრივ ხელის აღება“ იყოს, ავტორი არაფერს ამბობს. მკვლელობის მაგალითში საინტერესოა ერთი დეტალი: „დამნაშავეს განზრახული ჰქონდა, მსხვერპლი ფარულად მოეკლა“.⁴⁶ განსხვავებული იქნებოდა თუ

არა შეფასება, დამნაშავესთვის მნიშვნელობა რომ არ ჰქონოდა, მსხვერპლს ფარულად, სანამლავის გამოყენებით მოკლავდა თუ სხვა რაიმე ხელსაწყო ან საშუალების გამოყენებით (თუმცა საბოლოოდ არა – ვერაგულად)?

ზემოაღნიშნულიდან როგორც ჩანს, გსსკ-ის 211-ე პარაგრაფის მე-2 აბზაცის მეორე ჯგუფში მოქცეული დამამძიმებელი გარემოებები თემის საილუსტრაციოდ საუკეთესოდ გამოსადეგია: მცდელობის ეტაპზე დამნაშავე გაცნობიერებს, რომ მართალია, მას შეუძლია მოკლას მსხვერპლი, მაგრამ არა – ვერაგულად, სისასტიკით ან ისეთი საშუალებით, რომელიც საფრთხეს უქმნის სხვათა სიცოცხლეს. სინანულის ან მსხვერპლის მიმართ სიბრალულის გამო, ის უარს იტყვის მკვლელობის საბოლოო აქტის განხორციელებაზე. ეს შემთხვევა არის დანაშაულის დაუმთავრებელ მცდელობაზე ნებაყოფლობით ხელის აღება (გსსკ-ის 24-ე პარაგრაფის პირველი წინადადება, პირველი ვარიანტი). თუ ამ ეტაპისთვის დამნაშავემ (ნამდვილად ან მისი აზრით) მსხვერპლს სიცოცხლისთვის საშიში დაზიანება მიაყენა, მაგრამ იგი მსხვერპლის სიკვდილის თავიდან ასაცილებლად სათანადო საშუალებებს გამოიყენებს, იარსებებს დანაშაულის დამთავრებულ მცდელობაზე ნებაყოფლობით ხელის აღება (გსსკ-ის 24-ე პარაგრაფის პირველი წინადადება, მეორე ვარიანტი). ამ საკითხთან მიმართებით ხელშეშლილი მცდელობის დამოუკიდებელი მნიშვნელობის დოქტრინის მიმდევრებმა შესაძლოა შემდეგი კონტრარგუმენტები დაასახელონ: დამნაშავეს არ შეუძლია ვერაგული, სასტიკი ან სხვათა სიცოცხლისთვის საფრთხის შემცველი საშუალებით მკვლელობაზე ხელის აღება; დამნაშავეს აღარ შეუძლია ხელი შეუშალოს ზემოაღნიშნულ დამამძიმებელ გარემოებებში მკვლელობას; შესაბამისად, მკვლელობის მცდელობა ხელშეშლილია, დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის აღება კი – გამორიცხული, მიუხედავად იმისა, რომ მსხვერპლის სიკვდილი სწორედ დამნაშავეს ქმედებიდან გამომდინარე არ დამდგარა.

გაბატონებული მოსაზრების მხარდამჭერებთან კამათისას თავს იჩენს მსჯელობისთვის აუცილებელი მასალის ნაკლებობა, რადგან აქ მიმოხილულ განსაკუთრებულ შემთხვევებთან მიმართებით საკმაო მოსაზრებები არ არსებობს. შესაბამისად, დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის აღების დასაშვებობასთან მიმართებით მხოლოდ ვარაუდების

⁴⁴ *Murmann, Uwe*, in: Leipziger Kommentar zum StGB, Bd. 2, 13. Aufl. 2021, § 24 Rn. 109.

⁴⁵ *Murmann, Uwe*, in: Leipziger Kommentar zum StGB, Bd. 2, 13. Aufl. 2021, § 24 Rn. 126.

⁴⁶ გამახვილებულია ყურადღება.

გამოთქმა არის შესაძლებელი. ის, ვინც ხელშეშლილი მცდელობის განმარტებისას ყურადღებას უმთავრესად დანაშაულის დამთავრების შეუძლებლობაზე ამახვილებს, ახლოსაც არ არის ისეთი მცდელობის დადასტურებასთან, რომელზე ხელის ალებაც შეუძლებელია. დამამძიმებელ გარემოებაში მკვლელობის მცდელობის ეტაპზე დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის ალების შემთხვევებისთვის რაიმე განსაკუთრებული დოგმები არ არსებობს. ბევრად მოქნილად შეიძლება შემთხვევის შეფასება, როდესაც ყურადღება გამახვილებულია არა დანაშაულის დამთავრების შეუძლებლობაზე, არამედ შედეგის დადგომის შეუძლებლობაზე (იხილეთ ზემოთ, II.1 ქვეთავი). მსხვერპლის სიკვდილის, როგორც მკვლელობის მთავარი მნიშვნელობის შედეგის გამოწვევა, დამნაშავეს კვლავ შეუძლია. იმ გარემოებას, რომ დანაშაული ვერაგულად, სისასტიკით ან სხვათა სიცოცხლისთვის საფრთხის შემცველი საშუალებით ვერ ხორციელდება, არაფერი აქვს საერთო დანაშაულის „შედეგთან“. შესაბამისად, ამაზე კამათი და, შედეგად, ხელშეშლილი მცდელობის უარყოფა ყოველთვის შესაძლებელია. იგივე შეიძლება ითქვას მათზე, ვინც ხელშეშლილი მცდელობის მთავარ მნიშვნელობას დამნაშავეს მიერ დასახულ მიზანში ხედავს. ის, რომ დამნაშავეს მიზანი შესაძლოა მსხვერპლის ვერაგულად, სისასტიკით ან სხვათა სიცოცხლისთვის საფრთხის შემცველი საშუალებით მოკვლა იყოს, აბსოლუტურად დასაშვებია. სადისტისთვის ალბათ მნიშვნელობა არ აქვს, ბოლოს მისი მსხვერპლი დაიღუპება თუ წამებას გადაურჩება. მისთვის მთავარია, მსხვერპლი აწამოს, ნახოს მისი ტანჯვა და თავისი გარყვნილი მისწრაფებები დაიკმაყოფილოს. ის, რომ დამნაშავეს ვერაგული, სასტიკი და სხვათა სიცოცხლისათვის საფრთხის შემცველი საშუალებით მკვლელობის მიმართ პირველი ხარისხის პირდაპირი განზრახვა უნდა ამოძრავებდეს, ასევე ზოგადი წინაპირობაა.⁴⁷ თუ დამნაშავე ამას ვერ შეძლებს, მისი დანაშაულის მიზანი განუხორციელებელი დარჩება, მიუხედავად იმისა, რომ მას მკვლელობის ძირითადი შემადგენლობით გათვალისწინებული შედეგის მიღწევა ჯერ კიდევ შეუძლია. თუმცა ის დამნაშავე, რომელსაც კონკრეტული მსხვერპლის მოკვლა სურს, ხოლო სხვათა სიცოცხლისთვის შესაძლო საფრთხის შექ-

მნას მხოლოდ მისი ქმედების უსიამოვნო თანმდევ შედეგად მიიჩნევს, ამ შედეგის დადგომას გულგრილად ეკიდება და მიზნად ნამდვილად არ აქვს დასახული უკონტროლო მომაკვდინებელი ძალის გამოყენებით განუსაზღვრელი პირთა წრის განადგურება. ხელშეშლილი მცდელობის იმ განმარტების მომხრეებმა, რომლებიც ამ ცნების ძირითად მნიშვნელობას მიზნის მიღწევის წარუმატებლობაში ხედავენ, ასეთი შემთხვევა არ უნდა მოიყვანონ მაგალითად. თუმცა ზოგიერთის მიერ გამოთქმული მოსაზრებები კონკრეტულ სისხლისსამართლებრივ შინაარსთან მიმართებით არ ტოვებს მიზანშეწონილი და საგნობრივი დასკვნის გაკეთების შთაბეჭდილებას. ეს მოსაზრებები სინონიმებად აღიქმება, ხოლო რიგ ტექსტებში ისინი ერთდროულად, თანაბარი მნიშვნელობით გამოიყენება.⁴⁸ შესაბამისად, სწორედ ამის გამო არის, რომ გაბატონებული მოსაზრების თანახმად მცდელობა ხელშეშლილად მიიჩნევა, როდესაც მცდელობის ეტაპზე დამნაშავე ხედავს, რომ შეუძლებელია დანაშაულის შემადგენლობის ბოლომდე განხორციელება იმ შემთხვევაშიც კი, როდესაც ეს არათუ დანაშაულის შედეგის ან მიზნის მიღწევის წარუმატებლობას, არამედ მაკვალიფიცირებელი ნიშნის (გსსკ-ის 211-ე პარაგრაფის მეორე აბზაცის მიხედვით, დამამძიმებელ გარემოებაში ჩადენილი მკვლელობის ერთ-ერთი ნიშნის) განუხორციელებლობასაც გულისხმობს. აქედან გამომდინარე, დამამძიმებელ გარემოებაში მკვლელობის მცდელობაზე ნებაყოფლობით ხელის ალება შეუძლებელია. თეორიულად დასაშვებია, რომ სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლებისთვის დამნაშავემ ნებაყოფლობით ხელის ალების პრივილეგიით ვერ ისარგებლოს, რადგან მარტივი მკვლელობის მცდელობას ნორმათა კონკურენციით დამამძიმებელ გარემოებაში მკვლელობის მცდელობა გადაფარავს.

თუმცა დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის ალების (როგორც სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლების საფუძვლის) ამგვარი გამორიცხვა სწორი არ არის. ალბათ, გაბა-

⁴⁷ *Murmann, Uwe*, in: *Leipziger Kommentar zum StGB*, Bd. 2, 13. Aufl. 2021, § 24 Rn.

⁴⁸ *Heinrich, Bernd*, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 6. Aufl. 2019, Rn. 770: „შედეგის გამოწვევა აღარ შეუძლია“; „ობიექტურად მიზნის მიღწევა აღარ შეუძლია“; *Murmann, Uwe*, in: *Leipziger Kommentar zum StGB*, Bd. 2, 13. Aufl. 2021, § 24 Rn. 71: „შედეგის მიღწევა აღარ შეუძლია“; „მისი ქმედების მიზანი აღარ არსებობს“; „დანაშაულის დამთავრებისკენ სწრაფვა უიმედოა“.

ტონებული მოსაზრების მიმდევრებიც ფრთხილად გაიზიარებენ ვერაგული მკვლელობის⁴⁹ სხვადასხვა მაგალითთან⁵⁰ მიმართებით შემოთავაზებულ განსხვავებულ სამართლებრივ შეფასებებს. ხელშეშლილი მცდელობის გამო დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის აღების გამორიცხვა გონივრული იქნებოდა იმ შემთხვევაში, თუ დამნაშავის მიერ მიზნად დასახული კომპონენტის განხორციელება ობიექტურად შეუძლებელია ან მას ეს ასე ჰგონია. ეს მიდგომა სანინალმდეგო მოსაზრების მომხრეებმაც შესაძლოა გაიზიარონ, რადგან დანაშაულზე ხელის აღების მახასიათებელი „ნებაყოფლობითობა“⁵¹ (რაც მაინცდამაინც „ფსიქოლოგიურად“⁵² არ უნდა იქნეს გაგებული) ამგვარი შეფასების შესაძლებლობას იძლევა. ამის საპირისპიროდ, თუ დამამძიმებელი გარემოების სისრულეში მოყვანას (როგორც, მაგალითად, სხვათა სიცოცხლისთვის საფრთხის შექმნა) დამნაშავისთვის მნიშვნელობა არ აქვს და ამ საკითხის მიმართ ის ევენტუალური განზრახვით⁵³ მოქმედებს, დგება შემთხვევის კანონის სანინალმდეგოდ შეფასების საკითხი. დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის აღების გამორიცხვა იმ შემთხვევაში, როდესაც დამნაშავე უარს ამბობს ისეთ განზრახვაზე, რომლის მიღწევაც შეუძლია (მაგალითად, ადამიანის მოკვლა), დაუსაბუთებელია. ამგვარ შემთხვევებში დანაშაულის ბოლომდე მიყვანაზე უარის თქმა დასაფასებელია და, როგორც კანონის ფარგლებში დაბრუნება, სისხლისსამართლებრივი

პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლებით უნდა დაჯილდოვდეს. სპეციალური ან ზოგადი პრევენციის მიზნებიდან გამომდინარე, საჭირო არ არის, რომ დაისაჯოს დამნაშავე, რომელმაც თავისი თავისუფალი ნებით უარი თქვა დანაშაულის ბოლომდე მიყვანაზე.

სტატიაში გამოთქმული იმ მოსაზრების დამადასტურებელი ყველაზე ძლიერი არგუმენტი, რომ მაკვალიფიცირებელი გარემოების განუხორციელებლობა თავიდანვე არ გამორიცხავს დამამძიმებელ გარემოებაში მკვლელობის მცდელობაზე ნებაყოფლობით ხელის აღების შესაძლებლობას, არის დამამძიმებელ გარემოებებში მკვლელობის მცდელობისა (გსსკ-ის 211-ე და 22-ე პარაგრაფები) და მარტივი მკვლელობის განსაკუთრებით მძიმე შემთხვევის მცდელობის (გსსკ-ის 212-ე პარაგრაფის მეორე აბზაცი, 22-ე პარაგრაფი) ერთმანეთთან შეპირისპირება; მაგალითად, დამნაშავე ასაფეთქებელი მოწყობილობით თავს ესხმის სახლს, რომელშიც ვარაუდობს, რომ უამრავი ადამიანი იმყოფება. სინამდვილეში აღმოჩნდება, რომ დროის იმ მონაკვეთში მთელ სახლში – მხოლოდ ერთი ადამიანი, ხოლო მახლობლად მდებარე შენობებში არც ერთი ადამიანი არ იმყოფებოდა. დამნაშავე X-ს სურს, რომ მოკლას ერთადერთი ადამიანი, სწორედ ის, რომელიც სახლშია. დამნაშავე აცნობიერებს და გულგრილად ეკიდება იმ გარემოებას, რომ თავდასხმას შესაძლოა უამრავი (მათ შორის, შენობის გარეთ მყოფი) ადამიანი ემსხვერპლოს. დამნაშავე Y-ს სურს შეძლებისდაგვარად ბევრი, სახლში მყოფი ყველა ადამიანი მოკლას, თუმცა ის იმ შემთხვევაშიც კმაყოფილი დარჩება, ერთ ადამიანს მაინც თუ გამოასალმებს სიცოცხლეს. ორივე დამნაშავე მცდელობის ეტაპზე გააცნობიერებს, რომ ერთზე მეტი ადამიანის მოკვლას ვერ შეძლებენ, ამიტომ ხელს აიღებენ ქმედებაზე. დამნაშავე Y-ის მიერ განზრახული დანაშაული, სადავო მოსაზრების მიხედვით, „უბრალო მრავალგზის მკვლელობად“ მიიჩნევა, რომელიც ვერ ექცევა ისეთი დამამძიმებელი გარემოების ფარგლებში, როგორც არის სხვათა სიცოცხლისთვის საფრთხის შემცველი საშუალება.⁵⁴ Y-ს მხოლოდ ერთი მკვლელობის ჩადენა სურდა, რომელიც შესაძლოა, მსხვერპლთა რაოდენობიდან გამომდინარე, მკვლელობის „გან-

⁴⁹ (1) დამნაშავისათვის მნიშვნელოვანია მსხვერპლის გულუბრყვილობა; (2) დამნაშავისათვის არ არის მნიშვნელოვანი მსხვერპლის გულუბრყვილობა, მაგრამ ეს მისთვის ცნობილია; (3) დამნაშავე დასაშვებად მიიჩნევს მსხვერპლის გულუბრყვილობას და გულგრილად ეკიდება ამას; ვერაგული მკვლელობისას „გამოყენების გაცნობიერების“ უარყოფაზე იხ. *Schneider, Helmut*, in: *Münchener Kommentar zum StGB*, Bd. 4, 4. Aufl. 2021, § 211 Rn. 187 ff.

⁵⁰ *Murmann, Uwe*, in: *Leipziger Kommentar zum StGB*, Bd. 2, 13. Aufl. 2021, § 24 Rn. 109.

⁵¹ *Heinrich, Bernd*, *Strafrecht Allgemeiner Teil*, 6. Aufl. 2019, Rn. 809 ff.

⁵² *Mitsch, Wolfgang*, *Strafrecht in der Examensklausur*, § 6 Rn. 69.

⁵³ არც გსსკ-ის 211-ე და არც გსსკ-ის მე-15 პარაგრაფიდან არ გამომდინარეობს, რომ არაპირდაპირი განზრახვა არ კმარა; ამ საკითხზე ცალსახად იხ. *Sternberg-Lieben, Detlev*, in: *Schönke, Adolf/Schröder, Horst*, 30. Aufl., 2019, § 211 Rn. 37: „Bewusstsein der Nichtkontrollierbarkeit des benutzten Tötungsmittels“.

⁵⁴ *Schneider, Helmut*, in: *Münchener Kommentar zum StGB*, Bd. 4, 4. Aufl. 2021, § 211 Rn. 127.

საკუთრებით მძიმე შემთხვევა“ ყოფილიყო. ამის საპირისპიროდ, დამნაშავე X-ის განზრახვა მოიცავდა დამამძიმებელ გარემოებებში მკვლელობას, ჩადენილ ისეთი საშუალებით, რომელიც საფრთხეს უქმნის სხვათა სიცოცხლეს. როგორც X-ს, ისე Y-ს შეუძლიათ, ერთი ადამიანის მოკვლით დამთავრებული მკვლელობა ჩაიდინონ. ვინაიდან Y-ს ერთი ადამიანის მოკვლის გარდა, სხვა გეგმა ისედაც არ ჰქონია, მისი მცდელობა ხელშეშლილად არ ჩაითვლება. ის, რომ ერთი ადამიანის ნაცვლად მრავალი ადამიანის მოკვლა შეუძლებელი აღმოჩნდა, დანაშაულის ქმედების შემადგენლობასა და მის დამთავრებაზე გავლენას ვერ იქონიებს. განსხვავებულად უნდა შეფასდეს X-ის დანაშაული: მას სურდა მკვლელობის დამამძიმებელ გარემოებებში ჩადენა, რომლის ქმედების შემადგენლობის შესაბამისი შედეგის დადგომა გამოირიცხა დამამძიმებელი გარემოების სისრულეში მოყვანის შეუძლებლობის გამო. ამ შემთხვევის ხელშეშლილ მცდელობად მიჩნევა და მასზე ნებაყოფლობით ხელის აღების გამორიცხვა უმართებულო და მიუღებელია განსაკუთრებით მეორე მაგალითთან შედარებისას, რომელიც აბსოლუტურად სხვაგვარად ფასდება და იქ დამნაშავე თავისუფლდება სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის აღების გამო. დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის აღების აღიარება არ უნდა იყოს იმაზე დამოკიდებული, უმართლობის დამამძიმებელი გარემოებები ტექნიკური თვალსაზრისით ქმედების შემადგენლობის შესაბამისი კვალიფიკაციის ფარგლებში ექცევა⁵⁵ თუ განსაკუთრებით მძიმე შემთხვევის სტანდარტულ მაგალითად⁵⁶ გადაიქცევა. ის, რასაც ამ საკითხის გადაჭრა ორივე მაგალითში რეალურად უნდა ეფუძნებოდეს, არის დანაშაულის ძირითადი შემადგენლობა. თუ დამნაშავის გადმოსახედიდან, მისი ბოლომდე მიყვანა ჯერ კიდევ შესაძლებელია, მცდელობა ვერ მიიჩნევა ხელშეშლილად მხოლოდ იმიტომ, რომ, დამნაშავის აზრით, დამამძიმებელი გარემოების სისრულეში მოყვანა შეუძლებელი გახდა. თუმცა, თუ დამნაშავე გადაწყვეტს, რომ დანაშაული მხოლოდ დამამძიმებელი გარემოების ფარგლებში უნდა ჩა-

იდინოს, შესაძლოა, დანაშაულებრივი ქმედების გაგრძელებას (მხოლოდ მისი ძირითადი შემადგენლობის განხორციელების მიზნით) მართლაც აზრი დაეკარგოს. ეს დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის აღების გამოსარიცხი ანგარიშგასანევი საფუძველია, თუმცა – არა მცდელობის ხელშეშლილობის, არამედ ქმედების არანებაყოფლობითობის გამო. თუ ვინმეს სურს, არსობრივად შეაჯამოს ის, თუ დანაშაულის ძირითად შემადგენლობაში რატომ შედის დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის აღების საფუძველი, შეუძლია სხვა კონტექსტში⁵⁷ გამოყენებული „გასაკიცხაობის ძირითადი არსით“ იხელმძღვანელოს. ეს, როგორც წესი, სწორედ დანაშაულის ძირითად შემადგენლობაში შედის. ამრიგად, დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის აღება, როგორც სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლების საფუძველი, არსებობს იმ შემთხვევაში, როდესაც დამნაშავე ნებაყოფლობით ამბობს უარს ძირითადი უმართლობის ბოლომდე მიყვანაზე.

IV. სხვა დანაშაულების მაკვალიფიცირებელი შემადგენლობების მცდელობა

ის, რაც ზემოთ დამამძიმებელ გარემოებებში მკვლელობის მცდელობაზე ნებაყოფლობით ხელის აღებასთან მიმართებით იქნა გამოკვლეული და, საბოლოოდ, საკითხის გადაჭრის სახით შემოთავაზებული, ვრცელდება სხვა მაკვალიფიცირებელ შემადგენლობებზედაც. ამის განხილვა შესაძლებელია ბინაში უკანონო შეღწევის გზით ქურდობის მცდელობის მაგალითზე:

ლამით დამნაშავე X-ი შეაღწევს შენობაში, რომელიც მას საცხოვრებელი ბინა ჰგონია. მას სურს, მოიპაროს ძვირფასი ნივთები. დამნაშავე ჯერ კიდევ დანაშაულის მცდელობის ეტაპზე, ვიდრე მართლსაწინააღმდეგოდ დაეუფლებოდა სხვის ნივთს, მიხვდა, რომ შენობა, რომელშიც იმყოფება, დაუსახლებელია. დამნაშავე Y-ი ლამით შეაღწევს შენობაში, რომელიც მას ეკლესია ჰგონია. მას სურს ძვირფასი ნივთების, მათ შორის, ბარძიმების, შანდლებისა და სხვა საკრალური ნივთების მოპარვა.

⁵⁵ *Heinrich, Bernd, Strafrecht Allgemeiner Teil, 6. Aufl. 2019, Rn. 179.*

⁵⁶ *Heinrich, Bernd, Strafrecht Allgemeiner Teil, 6. Aufl. 2019, Rn. 184.*

⁵⁷ ქმედებისა და უმოქმედობის გამიჯვნა იხ. *Heinrich, Bernd, Strafrecht Allgemeiner Teil, 6. Aufl. 2019, Rn. 866.*

იგი დიდი ოთახის კედლიდან ჩამოხსნის ფართო ნახატს, რომელზედაც ძველი ალთქმის მოტივებია ასახული. ის ნახატთან ერთად შენობის დატოვებამდე მიხვდება, რომ არათუ ეკლესიაში, არამედ ერთი რუსი მილიარდერის პომპეზურ რეზიდენციაში შეპარულა, რომელიც ულმის კათედრალის მოდელზეა აგებული.

ორივე დამნაშავემ შეწყვიტა ქმედება და უარი თქვა „ნადავლის“ მისაკუთრებაზე, რაც შეიძლება ქურდობის მცდელობაზე ნებაყოფლობით ხელის აღებად იქნეს მიჩნეული. თუმცა დამნაშავე X-ს განზრახული ჰქონდა ქურდობა ბინაში უკანონო შეღწევით (გსსკ-ის 242-ე პარაგრაფის პირველი აბზაცი; 244-ე პარაგრაფის პირველი აბზაცის მე-3 პუნქტი; მე-4 აბზაცი), რაც ვერ მოახერხა იმ მიზეზით, რომ დამამძიმებელი გარემოება ობიექტის გამოუსადეგარობის გამო ვერ შესრულდა. თუმცა, ვინაიდან დამნაშავეს უდავოდ ნადავლის მოპოვება ჰქონდა განზრახული და არ ადარდებდა, შენობა საცხოვრებელი ბინა იყო თუ არა, დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის აღება არ გამოირიცხება. ეს Y-ის დანაშაულთან შედარებითაც დასტურდება. Y-ს თავიდანვე განზრახული ჰქონდა ქურდობის ძირითადი შემადგენლობის ჩადენა. ის გარემოება, რომ მას თავდაპირველად ქურდობის განსაკუთრებით მძიმე შემთხვევის ფარგლებში მოქცეული შემადგენლობის განხორციელება სურდა (გსსკ-ის 243-ე პარაგრაფის პირველი აბზაცის მე-2 წინადადება, ნომერი 4), ხოლო მცდელობის დროს გააცნობიერა, რომ ეკლესიაში არ იმყოფებოდა, ქურდობის მცდელობის ძირითად შემადგენლობას არ ცვლის. შესაბამისად, ხელშეშლილია თუ არა მცდელობა, არ არის დამოკიდებული იმაზე, თუ საწყის ეტაპზე როგორ სურდა დამნაშავეს დანაშაულის (ამ შემთხვევაში, ქურდობის (გსსკ-ის 242-ე პარაგრაფი)) დამთავრება. დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის აღების საფუძველზე სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლების საკითხთან დაკავშირებით კი უნდა ითქვას, რომ, X-ის და Y-ის შემთხვევების ერთმანეთისგან განსხვავებულად შეფასების ანგარიშგასაწივი საფუძველი არ არსებობს.

V. დასკვნა

იმ შემთხვევაში, თუ სისხლის სამართლის მეცნიერება და სასამართლო პრაქტიკა, წინააღმდეგობების მიუხედავად, „ხელშეშლილი მცდელობის“ კანონს მიღმა შექმნილ, დამოუკიდებელ დოგმატურ არსებობას მყარად არ ჩაეჭიდებოდნენ, ამ სტატიის შესაქმნელად რაიმე განსაკუთრებული საგნობრივი საფუძველი არ იარსებებდა. ავტორის მიერ საპირისპირო მოსაზრებების გაზიარების პირობებშიც კი არ არსებობს განსაკუთრებული სირთულის პრობლემები სტატიაში მოყვანილ შემთხვევებთან მიმართებით. გსსკ-ის 24-ე პარაგრაფით გათვალისწინებულ ნიშნებს ისეთი ფარგლები აქვს, რომ დამნაშავეს ქმედების ხარისხს დანაშაულზე ნებაყოფლობით ხელის აღების შედეგად სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლების საფუძველად გადააქცევს. ამ მეთოდის მეშვეობით მარტივი ხდება ისეთი შემთხვევების შეფასება, როდესაც დამნაშავეს მის მიერ, სულ მცირე, არაპირდაპირი განზრახვით მოცული დანაშაულის გეგმის შემადგენელი დამამძიმებელი გარემოების შესრულება არ შეუძლია ან ჰგონია, რომ აღარ შეუძლია. ყოველივე ზემოაღნიშნული ადასტურებს, რომ „ხელშეშლილი მცდელობის“ ცნება ზედმეტია.⁵⁸

⁵⁸ Schröder, Friedrich Christian, NSTZ (Neue Zeitschrift für Strafrecht) 2009, 9, 12.